

Mentamálaráðið

Løgtingið

Dagfesting:

Mál nr.:

Málsviðgjørt:

Løgtingsmál nr. xx/2018: Uppskot til løgtingslóg um um ráðgeving og stuðul til gransking, menning og nýskapan

Uppskot til

Løgtingslóg um

ráðgeving og stuðul til gransking, menning og nýskapan

§ 1. Endamálið við lógini er at dugna føroyskari gransking, menning og nýskapan við ráðgeving og stuðli til verkætlanir, sum í vavi og góðsku fevna breitt og leggja seg eftir at skapa økt virði í samfelagnum.

Stk. 2. Henda lóg eigur at verða nýtt vegleiðandi í mun til alla gransking, menning og nýskapan í Føroyum.

§ 2. Lógin skipar Ráðið fyri gransking, menning og nýskapan.

Stk. 2. Lógin skipar karmar fyri ráðgeving og fyrisiting av stuðli v.m.

Stk. 3. Lógin skipar karmar um stuðulsskipanir til gransking, menning og nýskapan.

Stk. 4. Virkisøkið fevnir eisini um luttøku Føroya í norðurlandskum og altjóða samstarvi um gransking, menning og nýskapan.

§ 3. Stuðulsskipanir eru skipanir, sum verða lagdar til fyrisitingina við heimild í lógini.

Stk. 2. Virkseimið kann fevna um samfígging av verkætlanum við fígging bæði frá almennum og privatum, føroyskum sum útlendskum íleggjarum ella stuðulsveitarum.

Stk. 3. Virkseimið kann fevna um stuðulsskipan við uttanhýsis fígging.

Allýsingar av hugtøkum

§ 4. Hugtøk, sum eru allýst í hesi løgtingslóg, verða at nýta vegleiðandi í sambandi við áseting av førleikakrøvum til val av nevndum og serfrøðingum og í umsóknum um stuðul undir hesi lóg.

Stk. 2. Í hesi lóg merkir:

- 1) Granskari: Persónur, sum hevur lokið granskaraútbúgving ella hevur vunnið sær líknandi førleika við arbeiðsroyndum, og sum kann verða mettur ájavnt við í minsta lagi adjunktstig.
- 2) Viðurkendur granskari: Persónur, sum í eitt áramál hevur arbeitt við gransking á vísindaligum stigi, og sum kann

verða mettur ájavnt við í minsta lagi lektara ella seniorgranskarastig.

- 3) Granskingarkønur: Persónur, sum antin í eitt áramál hevur fingið innlit í og royndir við granskingarverkætlanum, ella sum á leiðslustigi á stovni ella í vinnuvirki hevur vunnið ítøkiligar royndir við granskingarfyrising, granskingarleiðslu, granskingarmiðling ella granskingarpolitikki.
- 4) Íverksetari: persónur, ið íbirtir og setur í verk egið virkseml.
- 5) Grundgransking: Gransking, sum fær til vega nýggja vitan um grundleggjandi orsökir til fyrbrigdi og ítøkilig fakta, og sum ikki er beinleiðis tongd at ídnaðarligum ella vinnuligum málum.
- 6) Tillagað gransking, eisini rópt nyttugransking ella endamálsgransking: Gransking, sum hevur sum mál at fáa til vega nýggja vitan, sum kann nýtast til at menna nýggjar framleiðslur, tilgongdir ella tænastruvingar.
- 7) Íverksetan: at seta í verk egið virkseml.
- 8) Menning: Skipað arbeiði, grundað á vitan, ið er vunnin gjøgnum gransking ella praktiskar royndir við tí endamáli at fáa til vega nýtt ella munandi betrað tilfar, vørur, tilgongdir, skipanir ella tænastruvingar.
- 9) Royndir: innsavnan av dáta sum grundarlag undir gransking.
- 10) Nýskapan: Verkseting av nýggjari ella munandi betraðari vøru ella tænastruving, tilgongd, nýggjum marknaðarføringarhátti ella einum nýggjum skipanarligum hátti í vinnupraksis ella á arbeiðsplássi ella uttanhýsis sambond.
- 11) Granskingarstovnur: er ein stovnur, sum hevur gransking sum eitt av sínum høvuðsendamálum.

Kapittul 2

Ráðið fyri gransking, menning og nýskapan

§ 5. Ráðið fyri gransking, menning og nýskapan verður sett at ráðgeva landsstýri og vinnu um yvirskipaða politikk Føroya við felags hugsjón, sum fevnir um gransking, menning og nýskapan.

Stk. 2. Ráðið skal fylgja við í og seta mál fyri gransking, menning og nýskapan í Føroyum og í altjóða høpi, sum kunnu menna økini í Føroyum.

Stk. 3. Ráðið skal seta mál fyri stuðulsveiting og luttøku Føroya í altjóða samstørvum um gransking, menning og nýskapan, undir hesum koma við tilmælum um karmar, serligar bonusskipanir o.a.

Stk. 4. Ráðið skal ráðgeva í spurningum um, hvussu gransking, menning og nýskapan kunnu gerast gagnlig fyri samfelagið, bæði í almenna og privata geiranum, og ráðgeva í sambandi við fyrireiking og skipan av lóggávu um gransking, menning og nýskapan.

§ 6. Máluni sbrt. § 5 eiga at fevna um:

- 1) karmar og kor fyri gransking, menning og nýskapan,
- 2) játtan og fígging annars,
- 3) átøk innanlands og uttanlands til at menna leiklut og støðu Føroya í altjóða samstarvi um gransking, menning og nýskapan,
- 4) at útvega, útbúgva og menna fólk til gransking, menning og nýskapan,
- 5) at viðgera og samtykkja normar og vegleiðandi reglur sbrt. kapittuli 5.

§ 7. Ráðið ger árliga frágreiðing um gransking, menning og nýskapan í Føroyum við støðulýsing og meting av almennu gongdini í Føroyum og av støðuni í mun til altjóða samstarv, umframt tilráðingar í hesum sambandi.

Frágreiðingin skal verða grundarlag fyri kunning og kjaki.

Stk. 2. Árliga frágreiðingin verður lögð fyri landsstýrismannin, sum skal tryggja sær, at Løgtingið fær høvi at umrøða hana.

Stk. 3. Fyrisingin, sbrt. § 15, veitir ráðnum stuðul og skrivarahjálp.

Ráðslimir

§ 8. Ráðið telur formann og seks limir, sum verða valdir eftir persónligum eginleikum og fakligum førleikum.

Stk. 2. Ráðslimirnir skulu tilsamans umboða vitan um og royndir við gransking, menning og nýskapan alment og vinnuligt. Fleiri av ráðslimunum skulu hava granskingarførleika í minsta lagi á lektarastigi, og fleiri skulu hava viðkomandi og drúgvar royndir úr vinnuni.

Stk. 3. Landsstýrismaðurin kann áseta ítøkilig førleikacrøv hjá formanni og ráðslimum, umframt áseta samsýning til formann og ráðslimir.

§ 9. Landsstýrismaðurin lýsir alment eftir uppskotum um ráðslimir og heitir á stjórnarráðini, Føroya Arbeidsgevarafelag og arbeidstakarafeløgini um uppskot.

Stk. 2. Tá ið lýst verður, skal dentur leggjast á at fáa inn grundað uppskot um ráðslimir, sum hava royndir við gransking, menning og nýskapan alment og vinnuligt innanlands og/ella uttanlands.

Stk. 3. Í tilgongdini at skjóta upp og tilnevna uppskot um ráðslimir er § 2 í løgtingslóg um innlit í fyrisitingina galdandi.

§ 10. Landsstýrismaðurin tilnevnir formann og ráðslimir fyri fyra ár.

Stk. 2. Formaður og ráðslimur kann í mesta lagi sita í ráðnum í tvey skeið á rað. Landsstýrismaðurin kann í serligum føri leingja tilnevningina hjá formanni ella ráðslimi í avmarkað tíðarskeið.

Stk. 3. Landsstýrismaðurin ásetur neyvari reglur um, nær og hvussu lýst verður eftir uppskotum um ráðslimir, hvussu innkomin uppskot skulu viðgerast, um tilnevning av ráðslimum, og um hvussu innkomin uppskot kunnu verða grundarlag fyri tilnevning av ráðslimum í úrtíð.

Kapittul 3 Stuðulsskipanir

§ 11. Allar stuðulsskipanir, sum hava sum endamál at veita fíggjarligan stuðul til gransking, menning og nýskapan, kunnu verða lagdar til fyrisitingina sbrt. hesi løgtingslóg.

Stk. 2. Hvør stuðulsskipan virkar sjálvstøðugt og er í virkseminum óheft av yvirskipaða politiska myndugleikanum.

Stk. 3. Landsstýrismaðurin, sum situr fyri einstøku stuðulsskipanini, ásetur neyvari reglur um stuðulsskipan, sum verður lögð til fyrisitingina sbrt. hesi løgtingslóg. Ásett verður endamálið við stuðlinum, hvussu játtanin verður útvegað, hvørji serlig atlit eiga at verða tikin, tá ið stuðul verður veittur og serlig atlit til førleikar hjá limum í faknevndini sbrt. § 12 og tal av limum í nevndini.

Faknevnd

§ 12. Sjálvstøðugar faknevndir stjórna einstøku stuðulsskipanunum og hava evstu ábyrgd av, at málsviðgerð og avgerð um at játta stuðul eru í samsvari við ásettar reglur.

Stk. 2. Faknevndirnar taka endaliga avgerð í málum, sum verða lögð fyri tær.

Stk. 3. Faknevnd, ið er sett sbrt. hesi lóg, skal hava í minsta lagi tríggjar og í mesta lagi fimm limir.

Stýrið

§ 13. Stýri verður sett at samskipa stuðulsskipanirnar.

Stk. 2. Stýrið er mannað við í minsta lagi fimm limum, ið verða valdir av teimum landsstýrismonnum, ið varða av teimum stuðulsskipanum, ið eru lagdar til fyrisitingina sbrt. § 11, stk. 3. Í stýrinum situr eisini eitt umboð fyri Ráðið fyri gransking, menning og nýskapan.

Stk. 3. Landsstýrismaðurin ásetur neyvari reglur um stýrið, undir hesum hvussu stýrið verður skipað, um virksemini, samsýning o.a.

Stk. 4. Er ikki gjørligt at manna stýrið eftir reglunum í stk. 2, velur landsstýrismaðurin írestandi limirnar.

§ 14. Stýrið hefur ovastu leiðsluna og yvirskipaðu ábyrgdina av, at ásetingarnar um stuðulsveiting verða fylgdar, og at stuðulsfyrisingin virkar samsvarandi endamálinum.

Stk. 2. Stýrið tryggjar samskipan millum faknevndirnar, soleiðis at viðgerð og avgerð um stuðulsmál grundleggjandi verða so einsháttaðar, sum til ber. Stýrið skal eisini virka fyri slíkari samskipan við fyrising, sum liggur hjá øðrum landsstýrismanni, ella sum er staðsett aðrastaðni.

Stk. 3. Avgerðir tiknar av fyrisingini kunnu kærast til stýrið. Avgerðir, ið stýrið tekur, eru endaligar innan fyrisingina.

Fyrising

§ 15. Fyrisingin verður skipað sum almennur stovnur, ið umsitur eksternan grunn.

Stk. 2. Eksternur grunnur, ið virkar sambært aðrari lóggávu, kann verða lagdur til fyrisingina at umsita.

Stk. 3. Stýrið setur í starv stjóra fyri fyrisingina.

Stk. 4. Stjórin skal í samstarvi við Stýrið umsita stuðulsskipanirnar innan fíggarligu karmarnar og í samsvari við ásettu endamálini fyri hvørja stuðulsskipan sær.

Stk. 5. Stýrið ger starvsskipan fyri stjóran.

§ 16. Fyrisingin vegleiðir og ráðgevur um móguleikar fyri stuðli, bæði úr føroyskum og altjóða stuðulsgrunnum. Vegleiðingin fevnir um alla tilgongdina í sambandi við umsókn og viðgerð av umsóknum um stuðul.

Stk. 2. Fyrisingin skal virka fyri almennari kunning um gransking, menning og nýskapan og miðling av avrikum innan hesi øki.

Stk. 3. Fyrisingin fyrireikar mál um stuðul til gransking, menning og nýskapan at leggja fyri faknevndir sbt. § 12, stk. 2.

Kapittul 4 Stuðulsviðgerð

§ 17. Lýst verður alment eftir umsóknum um stuðul til verkætlanir innan ávísu fakøkini.

Stk. 2. Landsstýrismaðurin ásetur neyvari reglur um lýsing eftir og krøv til umsóknir, undir hesum um oyðiblað, tíðarfreistir, fíggarlig og fyrisingarlig atlit, sum kunnu verða sett sum treyt fyri at játta stuðul, umframt um roknskap, fakliga og fíggarliga frágreiðing o.a.

§ 18. Tá ið stuðul verður játtaður til gransking, menning og nýskapan, skal fyrilit havast fyri:

- 1) at fakligi førleikin mennist, eitt nú við ph.d.-lestri og aðrari vísindaligari útbúgving eftir kandidatstig,
- 2) at skapa neyðugu fyritleytingar fyri gransking, menning og nýskapan, bæði viðvíkjandi útvegan av tilfari, og tá tað snýr seg um at menna fysiska og tøkniliga umhvørvið,
- 3) at verkætlanin verður framd av føroyingum ella í samstarvi við føroyskar stovnar og fyritleyking,
- 4) samfelagsnyttu og samfelagsliga týðningin fyri Føroyar.

§ 19. Umsókn verður send til metingar hjá óheftum metarum, tá ið stuðulsupphædd og vavið á verkætlanini talar fyri tí.

Stk. 2. Landsstýrismaðurin ásetur neyvari reglur um viðgerð av umsóknum innan ávísu fakøkini. Hesar reglur verða ásettar í kunngerð eftir tilmæli frá landsstýrismanninum, sum situr fyri málsøkinum, sum fakøkið og stuðulsskipanin fevnir um.

Kapittul 5 Almennar ásetingar

§ 20. Gransking, menning og nýskapan í almennum og privatum høpi skal fylgja viðurkendum vísindaetiskum normum.

Stk. 2. Landsstýrismaðurin kann eftir tilmæli frá Ráðnum fyri gransking, menning og nýskapan áseta reglur um, hvussu etiskir spurningar skulu handfarast.

Reglurnar kunnu fevna um krøv til verkætlan, sum er fíggjað við almennum stuðli ella um føroyskt fíggjaða luttøku í altjóða verkætlan.

§ 21. Óreiðilig gransking er brot á viðurkendar vísindaetiskar normar ella reglur.

Stk. 2. Landsstýrismaðurin kann eftir tilmæli frá Ráðnum fyri gransking, menning og nýskapan áseta reglur um, nær talan er um óreiðiliga gransking, og hvussu slík mál skulu handfarast.

§ 22. Fyri verkætlan, sum hevur fingið almennan stuðul, er so vítt gjørligt krav um alment atgeingi.

Stk. 2. Ráðið fyri gransking, menning og nýskapan kann samtykkja reglur um alment atgeingi.

§ 23. Landsstýrismaðurin kann gera skipan, sum skrásetur infrakervi í Føroyum.

Stk. 2. Infrakervi eru amboð, tól, rannsóknarstovur, skip o.a., sum kann gagnnýttast í gransking, menning og nýskapan.

§ 24. Vegleiðandi reglur kunnu verða ásettar um, hvussu stovnar og virkir skulu fyrihalda seg til altjóða krøv. Eisini kunnu verða ásettar aðrar viðkomandi reglur, sum lyfta stigið í Føroyum ájavnt við altjóða standardir.

Kapittul 6 **Fíggjarviðurskipti**

§ 25. Stuðulsskipan, sum virkar sbrt. hesi lóg, fær játtan á árligu løgtingsfíggjarlógini.

Stk. 2. Stuðulsskipan kann eisini verða sett í verk við privatari fíggging og avtalu um røkt av stuðulsskipanini.

Stk. 3. Fyri stuðulsskipan, sum verður lögð til fyrisitingina sbrt. hesi lóg, verður goldið fyri fyrisiting eftir avtalu

§ 26. Í roknskaparviðurskiptum eru reglur um almenna roknskaparhaldið galdandi.

Stk. 2. Roknskaparárið er álmanakkaárið.

Stk. 3. Roknskapurin verður grannskoðaður av góðkendum grannskoðara, sum stýrið velur fyri eitt ár í senn.

Stk. 4. Ásetingarnar í stk. 2 og 3 eru ikki galdandi fyri stuðulsskipan, um roknskaparreglur fyri viðkomandi skipan eru ásettar í aðrari lóggávu.

§ 27. Grannskoðaður roknskapur og grannskoðarafrágreiðing fyri grunnin skulu fyri 1. juni á hvørjum ári sendast landsstýrismanninum til góðkenningar.

Kapittul 7 **Gildiskoma og skiftisreglur**

§ 28. Henda løgtingslóg kemur í gildi 1. januar 2020. Samstundis fer úr gildi Løgtingslóg nr. 85 frá 15. mai 2001 um gransking, sum broytt við løgtingslóg nr. 33 frá 4. mai 2006.

Stk. 2. Stuðulsskipanir og virksemini, sum liggja hjá Granskingarnevndini og skrivstovuni hjá Granskingarráðnum verða lögð til fyrisitingina sbrt. hesi løgtingslóg.

Stk. 3. Granskingarnevndin verður faknevnd sbrt. § 12 og situr til nevndarskeiðið er lokið.

Stk. 4. Fyrstu ferð Ráðið fyri gransking, menning og nýskapan verður tilnevnt, skulu tveir ráðslimir verða tilnevndir í tvey ár.

Kapittul 1. Almennar viðmerkingar

1.1. Orsakir til uppskotið

Lóg um gransking hevði tørv á at verða dagførd. Við hesum uppskotinum er lógin endurskoðað, so at hon nú inniheldur tær heimildir, sum vónandi fara at nøkta tørvin í mun til stuðulsskipanir í rúma tíð.

Skipanin við Vísindaráði hevur ikki virkað eftir ætlan, tí er tann skipanin eisini eftirhugd, og nýtt Ráð fyri gransking, menning og nýskapan verður sett í staðin.

Gransking, menning og nýskapan vóru til fyri nøkrum árum síðan trý ymisk økir, sum vóru viðgjørd í ymiskum skipanum. Í dag eru hesi øki nógv tættari knýtt og tvørgangandi, og tí hava stuðulsskipanir í Norðurlondum og í Evropa lagt seg eftir at samskipa hesi øki. Mett verður, at vit í Føroyum eisini eiga at hyggja at móguleikunum fyri samskipan, so stuðulsumsøkjarin fær neyðuga vegleiðing um móguleikarnar, uttan mun til um talan er um gransking, menning ella nýskapan ella um tvørgangandi verkætlanir, sum fevna um fleiri av hesum økjum.

Granskingarráðið hevur í dag ein virknan lut í norðurlenskum og altjóða samstarvi um gransking, menning og nýskapan vegna Føroyar. Umboð fyri onnur stjórnarráð eru eisini virkin vegna Føroyar í norðurlenskum og altjóða samstarvi á teirra virkisøkjum. Einki av hesum altjóða samstarvi sæst í lóg um gransking ella aðrari føroyskari lóggávu.

Arbeidsbólkurin

Á várri 2017 var farið undir arbeiðið at endurskoða lóg um gransking. Ein arbeidsbólkur varð settur við umboðum úr stjórnarráðum og stovnum, hvørs virkisøkir fevna um gransking, menning og nýskapan. Í áheitanini um tilnevning av limum í arbeidsbólkin, varð sagt, at: ”Fleiri landsstýrisfólk varða av gransking, menning og nýskapan. Fleiri almennir stovnar hava gransking sum lutvísan ella umfatandi part av sínum virkseminum. Eisini eru fleiri grunnar, sum veita stuðul til hesi endamáli.” Víst varð harumframt á ynskið um økt samstarv bæði millum granskingarstovnarnar og millum stuðulsfyrisitingarnar, og á teir eyðsýndu fyrimunir, sum kunnu fáast við meira samstarvi. Arbeidsbólkurin skrivaði álit um “Endurskoðan av lóg um gransking”, sum varð handað landsstýriskvinnuni, Rigmor Dam, tann 21. mars 2018.

Arbeidsbólkurin var skjótt samdur um, at best er at gera eina heilt nýggja lóg fyri økið, heldur enn at broyta og bøta um ta gomlu lógina og tær ótíðarhóskandi viðmerkingarnar. Hetta hevur givið móguleika fyri at byrja heilt av nýggjum við endamáli, virkisøki og við viðmerkingum, sum greina og lýsa lógina. Teir góðu partarnar í verandi lóg eru endurnýttir, meðan tað, sum ikki hevur virkað eftir ætlan, ikki er tikið við. Mett verður, at við hesum eru útlit fyri at fáa eina lóg, sum samsvarar veruliga virkseminum og altjóða rákum á økinum.

1.2. Galdandi lóggáva

Lóg um gransking er frá 2001, broytt í 2006, og er tí ikki serliga gomul sum lóg. Hóast hetta, so er sera nógv hent á økinum bæði í Føroyum og í londunum, sum vit samstarva við, hesi árin. Høvuðsbroytingin, sum sæst í dagførdari lóggávu á økinum í grannalondum okkara og í nationalum og altjóða stuðulsskipanum, er, at tað í dag í alt størri mun er samband og samstarv millum gransking, menning og nýskapan. Fyri 15 árum síðani vóru hesi øki í størri mun skipað hvør sær.

Virkið hjá Granskingarráðnum, sum er skrivstova hjá Granskingargrunninum, varð ásett í lógini, men er síðani víðkað munandi við avhending frá Mentamálaráðnum. Í 2007 varð ítøkiligari farið undir at fyrireika luttøku í ES-granskingarsamstarvsskránni og ábyrgdin av hesum samstarvi varð við tíðini í alt størri mun lögð til Granskingarráðið, uttan tó at galdandi lóg hevur verið dagförd.

Heitið á lógini frá 2001 fevnir í ávísan mun nógv víðari enn tað virkseimið, sum er ásett í lógini. Nógv gransking fer fram í Føroyum, sum ikki er stýrd við hesi lóg. Hetta er serliga granskingin, sum fer fram á Fróðskaparsetrinum og ymsu granskingarstovnunum, men eisini í vinnuni.

Lógin var søguliga ætlað sum lóg fyri virkseimið hjá Granskingargrunninum, sum stuðlar einum parti av føroyskari gransking. Hinvegin er lógin aftaná 2006 víðkað út um virkseimið hjá Granskingargrunninum, tí uppgávnar hjá Vísindaráðnum fevna nógv breiðari.

1.3. Endamálið við uppskotinum

Ein nýggjur bygnaður verður skotin upp við møguleika fyri einari fyrisiting fyri allar stuðulsskipanir, sum verða lagdar undir hesa lóg. Harumframt skal fyrisitingin vera skrivstova fyri nýggja ráðið fyri gransking, menning og nýskapan, fyri ES-granskingar og menningarsamstarvið og møguliga aðrar fakliga viðkomandi uppgávor. Støddin á fyrisitingini má tillagast til ymsu uppgávnar, sum verða álagdar henni.

Greiðar heimildir verða ásettar til at velja stýri, nevndir og ráð til ymsu liðini í strategisku ráðgevingini og til stuðulsskipanir, sum hendan lógin møguliga kann fevna um. Heimildin fevnir um førleikakrøv og mannagongdir fyri vali av limum, sum hóska til ymsu slógini av stuðulsskipanum. Eisini verður mælt til at áseta einsháttað valskeið og reglur um skifti, sum bæði tryggja framhald og nýhugsan.

Samsýningarleisturin eigur samstundis at verða endurskoðaður og einsháttaður. Tó at tað er eyðsýnt, at nýggi bygnaðurin fer at hava meirútreiðslur við sær, so eigur at verða havt í huga, at verandi stuðulsskipanir longu hava útreiðslur til samsýningar og annað virkseimi. Tað verða tí einans stuðulsskipanir, sum verða settar í verk av fyrsta sinni, sum koma at hava meirkostnað.

Ráðið fyri gransking, menning og nýskapan

Skotið verður upp at skipa eitt "Ráð fyri gransking, menning og nýskapan". Hetta skal vera ráðgevandi ráð til politisku skipanina og stjórnarráðini. Ráðið skal hava 7 limir, sum skulu tilnevast vegna teirra fakligu royndir, førleikar, innlit og persónligu eginleikar. Ráðið skal verða sett saman, so tað tilsamans umboðar vitan og royndir við gransking, menning og nýskapan í almenna og privata geiranum á flestu høvuðsøkjum.

Ráðið skal fylgja við í gransking, menning og nýskapan í Føroyum og í altjóða høpi. Hetta er í samsvari við førleikakrøvini hjá ráðslimunum, har innlit og fakligar royndir eru millum krøvini. Breitt innlit í viðurskifti um føroyska umhvørvið fer at geva ráðslimum betri møguleika at gera stöðulýsing og tilmæli um framtíðar gransking, menning og nýskapan.

Ráðið fær eisini sum uppgávu at seta mál fyri gransking, menning og nýskapan. Hetta er vanligt, serliga á politiskum stigi aðrastaðni, men er ikki so lætt at gera í Føroyum, serliga tí okkum vantar hagtøl fyri luttøku og íløgur í gransking, menning og nýskapan. Mett verður, at Ráðið skal kunna koma við tilmæli um, hvussu hagtøl kunnu fáast til vege, og hvussu politiska skipanin kann raðfesta fyri at økja um virkseimið og nyttuna.

Ráðið skal gera árligar frágreiðingar um gransking, menning og nýskapan. Frágreiðingarnar skulu leggjast fram til kunningar og kjak fyri landsstýrisfólki, aðalstjórum og øðrum lyklafólkum á afturvendandi árligum tiltaki á vári, áðrenn fíggjarkarmarnir verða ásettir. Íblásturin til henda leist kemur frá Búskaparráðnum, og miðað verður ímóti, at ein slík frágreiðing kann vísa avvarðandi myndugleikum, hvussu raðfest kann verða á økinum.

Frágreiðingin eigur at verða grundarlag undir aðalorðaskifti í Løgtinginum, soleiðis at politiska skipanin fær høvi at kunna seg um gongdina viðvíkjandi gransking, menning og nýskapan, bæði tá talan er um avleiðingar og vøxtur í Føroyum, og hvussu føroysku luttakararnir klára seg í kappingini uttanlands.

Kappingin við onnur lond sigur nakað um støðið í Føroyum. Tí skulu mál setast, sum kunnu vísa dygd og førleikar hjá teimum, sum virka í Føroyum. Tað er eisini umráðandi, at stovnarnir verða mentir, og at virkseimið fylgir altjóða rákum, sum t.d. settu heimsmálunum hjá ST. Hesi mál síggjast aftur í stuðulsmøguleikum serliga í Evropa, og tí er hetta eisini viðkomandi her heima.

Altjóða samstarv

Altjóða samstarvið um gransking, menning og nýskapan verður í uppskotinum skipað við greiðari heimildum. Ongar ítøkiligar lógarheimildir hava verið, og talan er um økir, sum verða røkt í samstarvi við altjóða partar. T.d. hava Føroyar kontaktfólk at røkja ES-samstarvið um gransking, menning og nýskapan, soleiðis sum ES-kommissiónin fyriskrivur luttakandi londunum. National Contact Point-tænastan er staðsett í Granskingarráðnum. Eisini er Granskingarráðið føroyska umboðið í NordForsk, har luttøkan sum eygleiðari verður røkt, soleiðis sum Norðurlenska Ráðharraráðið fyriskrivur. Mett verður, at hesar uppgávur liggja væl saman við innlendis stuðulsmøguleikunum til gransking, menning og nýskapan.

Neyðugt verður at seta national mál fyri altjóða luttøku, eins og grannalond okkara gera. Hetta fer at geva Ráðnum fyri gransking, menning og nýskapan grundarlag at meta um støðuna í Føroyum og føroysku luttøkuna í altjóða netverkum og virkseimi. Ein eftirmeting eigur at kunna verða gjørd av, hvat tað krevur at luttaka fult út í skipanunum, sum Føroyar luttaka í og síðani at seta bæði neyðuga játtan og orku av til at gagnnýta hesar skipanir til fulnar.

Skotið verður upp at samskipa nationala og altjóða arbeiðið, so til ber at gagnnýta førleikar, vitan og arbeiðsorku hjá starvsfólkum í teimum ymisku ráðunum, sum í teirra dagliga virkseimi starvast innan granskingar-, menningar- og nýskapanarøkið.

Mælt verður til at áseta heimildir fyri at gera serlig átøk og bonusskipanir til teirra, sum fáa altjóða játtanir til gransking, menning og nýskapan til Føroya.

Fyrisitingar

Í álitinum sæst, at fleiri hildu, at fyrisitingarnar av stuðulsskipanum á økinum áttu at verið savnaðar í eina eind, meðan tær ymsu stuðulsskipanirnar framhaldandi kundu og áttu at verið undir

myndugleika og ávirkan frá avvarðandi stjórnarráði/landsstýrisfólki. Onnur í arbeidsbólkinum mettu ekki, at hetta er rætta leiðin at fara, og at ein miðsavning av fyrisitingunum kann koma at minka um ávirkanina hjá einstaka stjórnarráðnum/landsstýrisfólkinum og við tí áhugan fyri økinum. Semja var tó um at mæla til økt samstarv í fyrsta umfari, og at tað móguliga seinni ber til at savna fyrisitingarnar, um politiskt ynski er um tað.

Tí er hetta uppskotið gjørt soleiðis, at tað kann rúma eini miðsavning av fyrisitingum, tá tíðin er búgvín. Í fyrstu atløgu skal lógin geva móguleika fyri øktum samstarvi millum verandi stuðulsfyrisitingar.

Í lógini verður skotið upp at gera karmar um eina sterka fyrisitingarliga eind, sum við tíðini kann umsita ymsar stuðulsskipanir til økini gransking, menning og nýskapan. Fyrisitingin skal hava samskipandi leiklut í mun til strategiska ráðgeving, altjóða samstarv og tvørgangandi evni, sum kunning, infrakervi, open acces, etikk o.a..

Lógin verður í stóran mun skipað sum ein rammulóg. Lógin skal fevna um strategiska ráðgeving um gransking, menning og nýskapan í Føroyum, sum Ráðið fyri gransking, menning og nýskapan tryggjar, og um formligar karmar fyri fyrisiting og kunningarvirksemi fyri skipanir, sum lata stuðul til gransking, menning og nýskapan, innlendis og altjóða.

Sum rammulóg hevur lógin nógvar kunngerðarheimildir. Tað verður staðfest, at tað við kunngerð skal bera til at fyrisita fleiri stuðulsskipanir við støði í hesi lógini seinni, tá/um politiskt ynski er um tað. Tí er ætlanin eisini, at onnur landsstýrisfólk skulu kunna flyta stuðulsskipan til hesa fyrisitingina uttan at missa ávirkan á endamál og karmar fyri stuðlinum. Av tí sama verður skotið upp, at landsstýrismaður, sum situr fyri stuðulsskipanini, ásetur neyvari reglur um stuðulsskipan, sum verður lögð til fyrisitingina sambært hesi lógini. Reglurnar kunnu fevna um endamálið við stuðlinum, hvussu játtanin verður útvegað, hvørji serlig atlit eiga at verða tikin, tá ið stuðul verður veittur og um serlig atlit í mun til førleikar hjá limum í faknevndini.

Vísandi til semjuna um, at meira samstarv millum fyrisitingarnar er ynskiligt og gagnligt, hevði staðseting undir somu lon stuðlað undir øktum samstarvi og vitanardeiling. Við tíðini kann talan verða um felags stuðulsfyrisiting, undir sama stjóra og við felags móttøku, bókhaldi, skjalagreiðslu, HR, heimasíðu og øðrum stápsfunktiónum. Í fyrsta umfari verður tað fyrisitingin, sum lyftir uppgávnar hjá Granskingarráðnum í dag, sum verður fyrisiting við tilmæltu dagføringunum.

Faknevndir og stýrið

Faknevndir verða settar at viðgera og taka endaliga støðu í málum um stuðul. Ein faknevnd skal mannast við fakfólki við innliti og skili fyri ávísa økinum, og mettt verður, at hetta hevur størsta týðningin, tá og um ein stuðulsskipan verður lögð til fyrisitingina sambært hesi lógini.

Stuðulsskipan, sum verður lögð til fyrisitingina sambært lógini, kann framhaldandi verða undir ábyrgd hjá avvarðandi landsstýrismanni. Tí kemur landsstýrismaðurin at hava ávirkan á nøkur yvirskipaði viðurskifti í stuðulsskipanini. Ásettar verða felags reglur, men harumframt kann landsstýrismaðurin áseta serligar reglur, sum snúgva seg um økið, endamál, og hvørjar fakligar førleikar faknevndin skal hava.

Fyri at binda alla skipanina saman verður sett eitt stýri, sum skal hava ovastu leiðsluna yvir fyrisitingini. Í stýrinum sita umboð fyri hvørja faknevnd og eitt umboð fyri Ráðið fyri gransking, menning og nýskapan. Hesi fólk eiga tilsamans at kunna síggja yvirskipað, um alt virkar eftir ætlan og kunna vísa á tørvir ella t.d. manglar í sambandi við samlaða virksemd. Hetta innlit eigur eisini at kunna verða nýtt sum grundarlag undir viðgerðini í Ráðnum fyri gransking, menning og nýskapan.

Fíggjarviðurskipti

Skotið verður upp, at lógin hevur heimild til, at stuðulsskipan kann taka ímóti uttanhýsis stuðli, bæði almennum og privatum, føroyskum og útlendskum. Hesa heimild hevur Granskingargrunnurin í dag, og hon hevur verið nýtt við góðum úrsliti. Mett verður, at hetta kann vera enn meira viðkomandi á økinum menning og nýskapan.

Nýggj áseting er, sum ger tað møguligt at játta pening til altjóða samstarv á virkisøkinum til samfíggjaðar skipanir, sum vinna alt meira fram. Hetta ber ikki til í dag, har stuðul bert kann verða latin eftir umsókn.

Mælt verður til, at hendan fyrisitingarliga eindin verður styrkt beinanvegin og so møguliga aftur, so hvørt henni verður álagt nýggjar uppgávur.

1.4. Samandráttur av nýskipanini við uppskotinum

Uppskotið skipar Ráðið um gransking, menning og nýskapan ið skal ráðgeva landsstýrismanninum, vinnuni o.ø. Uppskotið umskipar núverandi stuðulsskipanir sum landsstýrismaðurin í mentamálum umsitur, og leggur tær til nýggja fyrisiting at umsita. Harumframt verður lagt upp til, at aðrar stuðulsskipanir, ið aðrir landsstýrismenn varða av, kunnu leggjast til fyrisitingina um politiskt ynski er um tað.

1.5. Ummæli og ummælisskjal

(manglar)

Kapittul 2. Avleiðingarnar av uppskotinum

2.1. Fíggjarligar avleiðingarnar fyri land og kommunur

Lógin skipar stuðulsskipanir og tí verður peningur játtaður til stuðul til gransking, menning og nýskapan og til fyrisiting. Landið ber útreiðslurnar og fær ágóðan, tá ið verkætlanir eru í gongd og kasta av sær. Stuðlaðar verkætlanir skapa nýggj stórv eins og íløgur í gransking, menning og nýskapan skapa vøkstur og nýggja vitan.

Ein endurskoðan av samsýningum kann møguliga geva øktan kostnað. Øktar uppgávur geva eina størri fyrisiting.

2.2. Umsitingarligar avleiðingar fyri land og kommunur

Virksemi og uppgávur verða víðkaðar. Ráðið fyri gransking, menning og nýskapan er nýtt og krevur fyrisitingareind, eins og tað eigur at verða sett størri fyrisitingarorka av til at fylgja og røkja altjóða samstarv á økinum.

2.3. Avleiðingar fyri vinnuna

Óbeinleiðis avleiðingar kunnu verða fyri vinnuna, mest av jalgum slagi.

2.4. Avleiðingar fyri umhvørvið

Uppskotið hevur ikki avleiðingar fyri umhvørvið.

2.5. Avleiðingar fyri serstøk øki í landinum

Uppskotið hevur ikki avleiðingar fyri øki í landinum.

2.6. Avleiðingar fyri ávísar samfelagsbólkar ella felagsskapir

Uppskotið hevur ikki avleiðingar fyri ávísar samfelagsbólkar. Hinvegin er lógin málrættað teimum, sum ætla at søkja um stuðul til verkætlanir. Tí verða fólk, stovnar ella virki, sum fáast við gransking, menning og nýskapan betur fyri við betri kunnleika og einari hurð til alla vitan um møguleikarnar innan teirra øki.

2.7. Millumtjóðasáttmálar á økinum

Føroyar og ES hava sáttmála um vísindaligt og tøkniligt samstarv millum Føroyar og Evropeiska samveldið, ið atlimar Føroyar til Horizon 2020 – Rammuskráin um gransking og innovatióin (2014-2020). Um hesa skipan hava fólk í Føroyum atgongd til at søkja stuðul til gransking, menning og nýskapan.

Føroyar hava eygleiðarastøðu í stýrunum fyri Nordforsk og Nordic Innovation, sum eru stovnar undir Norðurlandska Ráðharraráðnum. Um hesar skipanir hava fólk í Føroyum atgongd til at søkja stuðul til gransking, menning og nýskapan.

2.8. Tvørgangandi millumtjóðasáttmálar

Tað verður ikki mett, at uppskotið er í ósamsvari við tvørgangandi millumtjóðasáttmálar, herundir Evropiska mannaættindasáttmálan ella Sáttmála Sameindu Tjóða.

2.9. Marknaðforðingar

Tað verður ikki mett, at marknaðforðingar eru ella verða.

2.10. Revsing, útpanting, sektir ella onnur størri inntriv

Revsing ella onnur inntriv eru ikki viðkomandi og tí ikki ásett.

2.11. Skattir og avgjöld

Nei

2.12. Gjöld

Nei

2.13. Áleggur lógaruppskotið fólki skyldur?

Uppskotið áleggur ekki fólki skyldur aðrar enn tær treytir, sum fylgja við játtanini um stuðul.

2.14. Leggur lógaruppskotið heimildir til landsstýrismannin, ein annan enn landsstýrismannin ella til kommunur?

Ja, landsstýrismaður kann leggja stuðulsskipan til fyrisitingina sambært hesi lóg. Verður ein stuðulsskipan lögð til fyrisitingina, skal landsstýrismaðurin ikki missa sína ávirkan á grundleggjandi endamál og atlit, sum skulu takast, tá ið stuðul verður játtaður. Tí fær landsstýrismaðurin heimild at áseta í kunngerð viðurskifti viðvíkjandi stuðulsskipanini, sum verður lögð til fyrisitingina.

2.15. Gevur lógaruppskotið almennum myndugleikum atgongd til privata ogn?

Nei

2.16. Hevur lógaruppskotið aðrar avleiðingar?

Nei

2.17. Yvirlit yvir avleiðingarnar av uppskotinum

	Fyri landið ella landsmyndug- -leikar	Fyri kommunalar myndug- leikar	Fyri pláss ella øki í landinum	Fyri ávísar samfelags- bólkar ella felagsskapir	Fyri vinnuna
Fíggjarligar ella búskaparliga r avleiðingar	Ja	Nei	Nei	Ja	Nei
Umsitingarli- gar avleiðingar	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei
Umhvørvisli- gar avleiðingar	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Avleiðingar í mun til altjóða avtalur og reglur	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei

Sosialar avleiðingar		Nei	Ja	

Kapittul 3. Serligar viðmerkingar

Til § 1

Lógin kemur í staðin fyri lóg um gransking og fevnir um gransking, menning og nýskapan. Við lógini verður arbeitt fram í móti at menna stuðulsskipanirnar, sum eru í dag, við at einshátta alla gongdina í sambandi við stuðulsveiting. Ráðgeving um stuðulsmøguleikar er viðkomandi fyri umsøkjaran og kann vera við til at tryggja góðskuna og støði á umsóknunum.

Orðið ‘endamál’ verður nýtt innleiðandi fyri at vísa á, at lógin helst skal bøta og betra um føroyska gransking, menning og nýskapan, bæði her í Føroyum og tá ið føroyingar luttaka í norðurlendskum og øðrum altjóða samstarvi. Kappingin er hørð og skulu føroyingar, stovnar og virki her á landi standa seg í kappingini uttanlands, skal støði verða samsvarandi, tá ið umsóknir um stuðul verða viðgjørðar í føroyskum høpi.

Gransking, menning og nýskapan skapar økt virði í føroyska samfelagnum. Stuðul til gransking, menning og nýskapan úr hesum skipanum gevur nýggja vitan, økt virksemi og sterkari umhvørvi.

Stk. 2. Hendan lógin liggur hjá landsstýrismanninum við granskingarmálum. Skotið verður upp, at lógin verður nýtt vegleiðandi, tá ið stuðulsskipan verður sett á stovn ella røkt hjá øðrum myndugleika í Føroyum, tað veri seg øðrum stjórnarráði, í kommunalum ella privatum høpi.

Eisini eiga hugtøkini o.a. í hesi lóg at verða nýtt, tá ið gransking, menning og nýskapan másliga verður allýst.

Endamálið er at vitanardeila og styrkja samlaða økið, hóast talan kann vera um fleiri sjálvstøðugar skipanir, sum eru skipaðar undir ymiskum myndugleikum. Eitt er stuðulsfyrising, sum verður rímliga neyvt ásett í lóg og kunngerð. Onnur tvørgangandi evni eru t.d. open access, etikkur, infrakervi ella spurningar um vísindaliga óreiðiligheit.

Fleiri av evnunum sum verða nevnd og sum tørvur er á at lýsa neyvari í føroyskum høpi, eru ikki av slíkum slagi, at neyðugt er við ítøkiligari lóggávu – ikki enn í hvør fall. Tí verður skotið upp, at gera kunngerðarheimild, har ásettar kunnu verða neyvari reglur og skilmarkingar, sum eru í samsvari við tey krøv, sum verða sett í altjóða høpi ella har tørvur er í Føroyum. Hetta verður gjørt fyri at øll, sum virka innan gransking, menning og nýskapan, hava kunnleika til krøv o.a. sum sett verða og fyri at kunna prógva, at Føroyar liva upp til altjóða krøv á økinum. Tvs. at farið verður víðari enn bara til tey stuðulsmál, sum fyrisingin skal taka sær av, tí ásett verður, hvussu farast skal fram, tá ið ivi stingur seg upp ella tá ið luttøka í altjóða netverki hevur við sær krøv um skjalprógv fyri støðuni í Føroyum.

Til § 2

Fyri at skipanin alsamt kann verða dagførd og Føroyar halda seg á altjóða stigi, verða karmarnir skipaðir við einum ráði sum ovasta ráðgevandi organi, sum fylgir við og kemur við tilráðingum um stuðulsveiting og luttøku í gransking, menning og nýskapan.

Stk. 2. Ráðgeving og fyrisiting av stuðli v.m. eru viðkomandi og verða við hesum sjálvsagdur partur av skipanini. Kunning og ráðgeving um innlendis stuðulsmøguleikar fevna um alla gongdina frá tanka til umsókn.

Tó at ávirkanin á stuðulgrunnar uttanlands er avmarkað, so verður mett hóskaði, at virkisøkið eisini fevnir um kunning og vegleiðing um stuðul úr norðurlendskum og altjóða stuðulgrunnum. Føroyar luttaka t.d. í rammuskraunum hjá ES kommissionini og fylgja neyvt við í tí, sum verður boðið út í NordForsk og Nordic Innovation, tí ber til at hava fólk í fyrisitingini, sum hava kunnleika til innlendis møguleikar og sum eisini hava hollan kunnleika um teir møguleikar, sum liggja uttan fyri Føroyar.

Tað er umfatandi at fylgja við í tí, sum hendir uttanfyri Føroya á ymsu fakøkjunum, tí verður mælt til at samskipa vitanina um viðurskifti og møguleikar innlendis- og uttanlands. Tvs. at somu fólk, sum hava kunnleika til og arbeiða við einum fakøki í Føroyum, eisini fylgja hesum fakøki í tann mun, at føroyingar kunnu søkja stuðul úr stuðulgrunnum uttanlands. Virksemi og stórv sbrt. lógini eiga tí at verða samskipað í mun til luttøku Føroya í norðurlendskum og altjóða samstarvi um gransking, menning og nýskapan, soleiðis at kunning og ráðgeving um stuðulsmøguleikar o.a. verður røkt saman við innlendis stuðulsskipanunum.

Møguleikar fyri altjóða stuðli kann t.d. vera til flytføri, har útlenskir serfrøðingar vilja virka í føroyska umhvørvinum og føroyingar fáa betri møguleika at fara út at virka við stuðli úr altjóða stuðulgrunnum. Eisini kann talan vera um størri verkætlanir, har føroyskir stovnar luttaka í altjóða netverkum og samstørvum.

Stk. 3. Virkisøkið fevnir eisini um karmarnir. Karmar um stuðulsskipanir á økjunum gransking, menning og nýskapan verða skipaðir við hesi lóg. At talan er um karmar hevur við sær, at tað verður sjálvboðið og eitt tilboð at leggja stuðulsskipan í karmarnar. Karmar verða settir fyri at einháttað og viðgerðina av stuðulsmálum, sum krevja somu viðgerð.

Stk. 4. Virkisøkið fevnir eisini um luttøkuna í norðurlendskum og altjóða samstarvi um gransking, menning og nýskapan. Hetta er umráðandi, skal ráðgevingin í fyrisitingini hava nøktandi innlit í økir og møguleikar, sum kunnu hava áhuga hjá føroyskum luttakarum.

Til § 3

Stuðulsskipanirnar, sum higartil hava virkað við heimild í lóg um gransking, eru fevndar av hesi lóg. Tað er granskingargrunnurin og teir grunnar, sum eru avhendir til granskingargrunnin við avtalu. Eisini eru stuðulsskipanir tær, sum verða lagdar til fyrisitingina við heimild í lógini. Skipanin er hugsað at taka í móti stuðulsskipan frá øðrum landsstýrisøki ella frá privatum gevara.

Stk. 2. Samfígging verður alsamt meira nýtt. Talan er um samfígging, tá ið fleiri stuðulsveitarar ella íleggjarar geva fíggarligt íkast til eina verkætlan, sum í vavi og stødd kann variera, men sum hevur sum endamál at stuðla gransking, menning og/ella nýskapan. Enska heitið er 'Cofund' og verður tað

nýtt bæði í evropeiskum og norðurlenskum høpi. Tey, sum samfígga, koma sum oftast úr fleiri ymiskum londum og frá ymiskum økjum, t.d. alment/privat, gransking, menning og nýskapan. Hugsast kann, at fleiri íleggjarar ella stuðulsskipanir úr Føroyum luttaka í einari samfíggaðari verkætlan.

Við hesum verður heimild givin til, at til ber at skipa fyri samfígging og á tann hátt skipa nýggjar ella aðrar møguleikar fyri at veita stuðul. Talan kann eisini vera um ‘crowdfunding’ har fólk gera íløgu í eina verkætlan við at stuðla við smærri upphæddum.

Stk. 3. Virkseimið kann fevna um stuðulsskipan við uttanhýsis fígging. Líknandi heimild hevur verið í lógini um gransking frá 2001 og hevur verið nýtt sum heimildargrundarlag til at taka í móti játtan frá privatum, sum hava latið játtanina til ávíst endamál sambært avtalu. Við hesum verður slík stuðulsskipan partur av virkseminum. Talan kann verða um fígging frá bæði almennum og privatum íleggjarum. Eisini ber til hjá útlenskum íleggjarum at fígga føroyska stuðulsskipan.

Til § 4

Lógin er ætlað at verða nýtt vegleiðandi hjá øllum, sum á einhvønn hátt nema við gransking, menning og nýskapan. Tað eru støður, har brúk er fyri allýsing av hugtaki ella heiti, tí verður hetta ásett í lógini, so víst kann verða til lógina um t.d. brúk er fyri allýsing í altjóða høpi.

Í mun til virksemi sambært hesi lóg, er ætlanin at nýta hesa skilmarking, tá ið førleikakrøv verða ásett, og tá ið tað í umsókn um stuðul er brúk fyri tí.

Lógin leggur seg neyvt upp at allýsingunum hjá millumstjórnafelagsskapinum OECD í sovnevndu Frascati-hondbókini. Frascati-hondbókin allýsir gransking og menning sum skapandi arbeiði, sum er gjørt á skipaðum grundarlagi fyri at økja um verandi vitan umframt gagnnýtslu av hesi vitan til at hugsa upp nýggj nýtsluøki. Felags fyri alt granskingar- og menningarvirksemi er, at tað skal hava eitt tíðindaevni í sær.

Stk. 2.

Allýsingar

Gransking verður býtt sundur í grundgransking og tillagaða gransking:

Grundgransking fær gjøgnum royndir og ástøði til vega nýggja vitan um grundleggjandi orsøkir til fyrbrigdi og ítøkilig fakta uttan nakað ítøkiligt endamál.

Tillagað gransking fær gjøgnum royndir og ástøði til vega nýggja vitan um grundleggjandi orsøkir til fyrbrigdi og ítøkilig fakta, sum í høvðusheitum skal brúkast innan fyri ávís øki.

Granskari: Heitið granskari er ikki beinleiðis vart og kann fevna um fólk á ymsum stigum á starvsleiðini. Tað er týðningarmikið at lýsa hugtakið neyvari til hetta virkisøkið, so tað samsvarar við nýtsluna í øðrum líknandi skipanum.

Ein granskari hevur sum minstamark lokið granskaraútbúgving, oftast er tað ph.d.-útbúgving, ella hevur aðrar viðkomandi starvsroyndir, t.d. frá verkætlanum ella granskingarstovnum, sum gera, at viðkomandi kann verða mettur at vera í minsta lagi á adjunktstigi.

Viðurkendur granskari hevur drúgvvari royndir og skal í minsta lagi kunna verða mettur ájavnt við lektarastig. Heitini adjunktur og lektari eru vanligar viðurkend universitetsheiti og eru saman við heitinum professari, sum er hægsta stig, ásett í lóg um Fróðskaparsetrið.

Ein granskingarkønur persónur hevur vunnið sær innlit í og royndir við gransking, uttan at viðkomandi noyðist at vera granskari ella hava framt gransking. Royndir og innlit av hesum slagi kunnu vera viðkomandi á strategiskum stigi í Ráðnum fyri gransking, menning og nýskapan og í faknevndum. Ynskiligt er t.á, at talan er um ein persón á ph-d.-stigi, hetta er tó ikki krav.

Granskingarstovnur er almennur ella privatur stovnur, har gransking er ein av høvuðsuppgávunum. Granskingarstovnurin skal tryggja, at granskingin á stovninum fer fram sambært viðurkendum granskingaretiskum reglum. Stovnurin hevur ábyrgdina av at fremja neyðuga upplæring í granskingaretiskum reglum fyri granskarum og starvsfólkum, og at tryggja, at øll, sum fremja ella luttaka í gransking eru kunnug við viðurkendar granskingaretiskar reglur.

Granskingarstovnar í Føroyum eru í dag:

Búnaðarstovan, Deildin fyri Arbeiðs- og Almannaheilsu, Fiskaaling, Fróðskaparsetur Føroya, Havstovan, Heilsufrøðiliga Starvsstovan, Ílegusavnið, Jarðfeingi, Landsjúkrahúsið, Umhvørvisstovan og landssøvnini.

Menning er skipað arbeiði, grundað á vitan, sum er fingin gjøgnum gransking ella praktiskar royndir við tí endamáli at fáa til vega nýtt ella munandi góðskað tilfar, vørur, tilgongdir, skipanir ella tænar.

Menning er ofta støðug og uttan greiða byrjan og enda.

Royndir er grundarlag undir gransking. Talan kann vera um at útvega eitt grundarlag í royndum at byggja granskingina á, at gera undankanningingar, kanningar og aðrar royndir.

Nýskapan. Tá um nýskapan ræður, verður hugt at allýsingini hjá OECD í sonevndu Oslo-hondbókini. Her verður nýskapan lýst sum at verkseta nýggja ella munandi betraða vøru ella tænarveiting, eina nýggja ella munandi betraða tilgongd, eitt munandi nýtt skipanaðarligt háttalag ella ein munandi nýggjan marknaðarføringarhátt.

Nýskapan fer fram sum tilvitað ætlan og virkseimi fyri at betra vørur, tilgongdir, sølu og marknaðarføring ella skipan í eini fyrirkøku.

Nýskapan kann taka útgangsstøði í nýggjari vitan og tøkni, men nýskapan kann eisini vera ein samantvinning av verandi vitan og tøkni, ella at brúka verandi vitan og tøkni á nýggjan hátt.

Hópin av allýsingum eru av hugtakinum nýskapan, og nýskapan hevur fleiri ymiskar síður í mun til, hvørjar partar ein leggur dent á. Samanumtikið kann sigast, at nýskapan er at skapa nakað nýtt, sum ger mun. At skapa nakað nýtt merkir, at til t.d. nýggj hugskot, tøkni, tilgongdir og skipanir verða brúkt á nýggjan hátt ella í einum samanhangi, har hetta ikki hevur verið brúkt áður. Tað kann t.d. vera at brúka eina nýggja skipan, sum verður brúkt á øðrum stovnum, fyrirkøkum ella felagsskapum. Nýskapan snýr seg eisini um at skapa virði ella ágóðar fyri onkran. Nýskapan ger ein mun fyri einstakling ella bólkar og kann eisini vera rættiliga umfangandi, har stórir partur av heiminum fær ágóðan av nýskapanum, t.d. flogferðsla og alnet.

Nýskapan er ofta samskipað í verkætlanir við ymiskum skeiðum, so sum hugskotsskeið, úrvalsskeið, verksetanarskeið og spjaðingarskeið. Nýskapanargongdin er tó sjáldan skipað í beinari tíðarrøð, men er harafturímóti ofta ein fløkt tilgongd við nógvum lopum og endurtøkum. Nýskapan kann eftirmetast eftir endað virkseimi og leggur ofta upp til nýggjar nýskapanarverkætlanir.

Ofta verða **nýskapan og skapan/kreativitetur** brúkt við somu merking, men hugtøkini eru ymisk. Tað at fáa eitt hugskot er eitt tekin um kreativitet, men kreativiteturin verður ikki til nýskapan, fyrr enn tað nýggja hugskotið er verksett og ger mun. Nýskapan hevur tí ein breiðari týðning, ímeðan kreativitetur er ein sera týðningarmikil partur av nýskapan.

Íverksetan er at byrja egið virkseimið. Ofta er tað vinnuligt. Íverksetan kann eisini vera sosial íverksetan, sum rúmar nógvum móguleikum. Ofta er talan um at loysa ein samfelagstrupulleika uttan vinning fyri eyga. Tó kann hetta slag av íverksetan eisini gerast vinnuligt við tíðini.

Íverksetari er ein persónur, sum byrjar egið virkseimi. Hugtakið vísir ofta til persónligar eginleikar sum t.d. váðafýsni, sjálvræðistrá ella uppfinningarsemi. Ein íverksetari er ikki neyðturviliga vinnuligur, men ofta er tað ein vinnuspíri. Talan kann eisini vera um at seta eitt átak ella líknandi í gongd, men ofta hevur tað samband við vinnuligt virkseimi.

Sosial nýskapan er, tá ið nýggj hugskot verða sett í verk, sum miðvíst nøkta ein samfelagsligan tørv betri enn áður, samstundis sum sosial sambond og samstørv verða til. Meðan almenn nýskapan snýr seg um nýskapan í almenna geiranum, verður sosial nýskapan innan tað almenna skapað í einum samstarvi millum almenna og sjálvbodna geiran - og av og á eisini privata geiran. Við at nýta styrkir og tilfeingi hjá hvør øðrum, samstarva geirarnir um at røkka einum felags endamáli. Tað kunnu vera einstaklingar, áhugafeløg ella onnur, ið brenna fyri at hjálpa ávísam samfelagsbólum. Eisini kunnu tað vera fyrirkur, sum vísa samfelagsanda og ynskja at samstarva við almenna geiran um at loysa avbjóðingar í samfelagnum. Treytirnar, fyri at ein verkætlan kann kallast sosial nýskapan, eru: At ein sosialur tørvur verður nøktaður við nýskapandi, betri loysnum, og at loysnin er framd í einum samstarvi millum almenna og sjálvbodna geiran og í summum førum eisini privata geiran. Ofta sæst hetta slagid av nýskapan í sambandi við at skapa nýggjar móguleikar fyri at fáa fólk við vinnutarni aftur á arbeiðsmarknaðin. Nýskapanin sprettur ofta burtur úr einum hugskoti frá einum borgara ella samfelagsbólki, sum sær ein tørv, og síðani vendir sær til almenna geiran við ynski um samstarv. Eitt dømi um hetta úr Føroyum er verksetanin av sjálvsogvarstovninum Dugna.

Kapittul 2

Ráðið fyri gransking, menning og nýskapan

Til § 5

Eitt ráð verður sett at ráðgeva landsstýri og vinnu um yvirskipaða politikk Føroya, tá tað snýr seg um gransking, menning og nýskapan. Ætlanin er, at ráðið skal hava áskoðan um, hvussu farast skal fram til tess at økja um og fjøltátta gransking, menning og nýskapan í Føroyum og fyri føroyskar luttakarar í verkætlanum, sum fara út um føroyska økið.

At talan skal vera um felags hugsjón sipar til, at ráðið skal vera breiðari enn tað virkisøkið, sum henda lóg skipar. Tvs. at hon skal eisini fevna um ta gransking, menning og nýskapan á Fróðskaparsetrinum, granskingarstovnum og í fyrirkur, sum annars ikki er stýrd av hesi lóg.

Felags hugsjónin skal vísa politiska myndugleikanum og vinnulívini, hvussu skilabest kann farast fram, so at nýggj stórv verða skapt og so at gransking, menning og nýskapan kann gerast týðandi partur av búskapinum og munagott íkast til samfelagsbúskapin í longdini.

Stk. 2. Ráðið skal fylgja við í og seta mál fyri gransking, menning og nýskapan og harvið vísa, hvussu Føroyar kunnu mennast á øllum økjum. Tað skal verða í mun til møguleikar í Føroyum, t.d. á Fróðskaparsetrinum og tað kann verða tilvísing um raðfesting, sum økir virksemi og skapar nýggja stórv.

Talan kann eisini verða um at taka undir við og vísa á loysnir í sambandi við tilráðingar frá eitt nú Sameindu Tjóða um ásett mál, sum skulu verða við til at bøta um heimin og tilveruna, og sum Føroyar kunnu koma við íkasti til.

Í mun til stuðulsveiting er neyðugt at viðurskiftini eru væl skipaði og at stuðulsmóttakarar fáa bestu ráðgeving og vegleiðing í umsóknartilgongdini. Hetta vil menna og hava við sær, at alsamt meira fokus verður á, hvat almennur stuðul verður játtaður til og vil vera við til at tryggja góða góðsku á verkætlanunum. Tí eiga mál at verða sett viðvíkjandi stuðulsveiting.

Stk. 3. Mál eiga at verða sett í mun til luttøkuna í altjóða netverkum og samstørvum á økjunum gransking, menning og nýskapan.

Umframt at hava mál um luttøkuna eigur eisini at verða hugt eftir møguleikunum fyri serligum skipanum í Føroyum, sum økja um umsóknartalið og góðskuna á umsóknum, sum verða sendar útlenskum stuðulsgrunnum. Tað kann verða karmar í sambandi við ráðgeving, umsóknarskriving o.a. og tað kann eisini verða fíggjarligt íkast í mun til útreiðslur hjá stovnunum ella bonusskipan, tá ið tað hevur eydnast umsøkjara at fáa heima stuðul til verkætlan.

Stk. 4. Ráðið eigur at verða tikið við, tá ið nýggj lóggáva á økjunum verður tilevnað ella tá ið spurningar um gransking, menning og nýskapan stinga seg upp.

Til § 6

Hendan ásetingin útgreinir nakrar av uppgávanum hjá Ráðnum, sum koma undir málsetningarnar sbrt. § 5.

Ráðið fyriheldur seg ítøkiliga til ávís mál, sum síðan síggjast aftur í árligu frágreiðingini frá ráðnum.

Ásett eru 4 mál, sum eru tikin úr líknandi lóggávu í grannalandi. Málini fevna um karmar og kor, og játtan og fígging, sum eru viðkomandi umstøður, sum skulu verða í lagi, serliga um luttikið verður í altjóða netverkum. Nevnast kann, at stovnar og virkir í Føroyum eiga at liva upp til ES-krøvini í Charter and Code fyri at tryggja umstøðurnar hjá ikki bara føroyingum, men eisini teimum, sum koma hendaðegin at virka.

Tað er umráðandi at átøk verða gjørd fyri at menna leiklut og støðu Føroya í altjóða samstarvi, tí er hóskandi, at Ráðið kemur við uppskotum um, hvussu hetta best verður gjørt.

Ráðið verður eisini biðið um at koma við tilráðing um, hvussu vit í Føroyum útvega, útbúgva og menna fólk. Hetta kann geva íblástur og verða vegvísari í mun til útbúgvingskipanina heilt upp til hægri lestur og í mun til tey, sum varða av politiskt og fyrisitingarliga.

Til § 7

Árliga frágreiðingin við tilráðingum skal vera við til at tryggja, at fokus verður sett á gransking, menning og nýskapan. Neyðugt er við eini støðulýsing, og at Ráðið ger tilráðingar, sum kunnu vera við til at seta sjóneykuna á økir, sum eiga at verða ment. Frágreiðingin skal vera grundarlag fyri kunning og kjaki og kann nýtast sum grundarlag undir almennum raðfestingum fyri at menna ávís økir.

Stk. 2. Í staðin fyri at áseta beinleiðis, at frágreiðingin skal verða lögð fyri Løgtingið til aðalorðaskifti, so verður lagt upp til, at landsstýrisfólkið tekur stig til eitt aðalorðaskifti, um grundarlag er fyri tí. Løgtingið skal sostatt altíð hava høvi at umrøða frágreiðingina.

Stk. 3. Ráðið hevur ikki sjálvstøðuga skrivstovu, tí verður tað fyrisitingin sambært hesi lóg, sum tekur sær av tí, sum Ráðið hevur brúk fyri so sum skrivarauppgávu og skrivstovu annars.

Til § 8

Ráðið telur formann og 6 limir. Varalimir verða ikki tilnevndir, tí mett verður ikki, at uppgávarnar hjá Ráðnum er soleiðis háttadar, at tað er neyðugt við varalimum.

Orsøkin til at formaðurin verður nevndur fyri seg og ikki sum vanligur limur er, at ætlandi skal formaðurin taka á seg ein rímliga sjónligan leiklut. Tvs. at størri dentur skal verða lagdur á eginleikarnar hjá viðkomandi í almenna rúminum, umframt at tær uppgávur, sum viðkomandi ætlandi skal taka á seg, kunnu vísa seg at verða meira umfatandi enn hjá hinum ráðslimum. Miðast skal eftir, at formaðurin hevur profil, sum kann gera mun fyri føroyska umhvørvið bæði í Føroyum og í altjóða høpi. Talan kann verða um útlending við innliti í føroysk viðurskifti.

Bæði formaður og hinir 6 ráðslimirnir verða valdir til uppgávuna út frá persónligum eginleikum og fakligum førleikum. Ásett verður ikki neyvari í lógini, hvørjir eginleikar talan er um, men eginleikarnir eiga at standa mát við ta vitan og tær royndir, sum eru kravdar sambært stk. 2.

Tað kann verða ásett í kunngerð, hvørji ítøkilig førleikakrøv talan kann verða um. Havast skal í huga, at hesi krøv kunnu broytast við tíðini og í mun til almennu raðfestingarnar innan økini gransking, menning og nýskapan.

Stk. 2. Tilsamans skulu ráðslimir umboða vitan um og royndir við gransking, menning og nýskapan alment og vinnuligt. Hetta merkir, at Ráðið skal verða sett við fólk, sum umboða ymisk øki og hava ymiskar førleikar, soleiðis at tey samlað sæð síggja heildina og eru før fyri at meta um tørv o.a. bæði stutt og langskygt innan øll økini. Eisini skal Ráðið megna at vísa á átøk, sum kunnu menna økini beinanvegin og við framtíðini í huga, soleiðis at Føroyar fáa eina framskygda heildarætlan fyri økini, sum kann verða grundarlag undir politisku raðfestingunum.

Ásett verður ikki, hvussu nógvir ráðslimir skulu umboða ávísu økini. Mett verður tó, at fleiri ráðslimir skulu hava granskingarførleika og at fleiri skulu hava royndir úr vinnuni.

Stk. 3. Í sambandi við lýsing eftir uppskotum um fólk til Ráðið ber til at áseta neyvari førleikakrøv í kunngerð. Førleikakrøvini kunnu verða ymisk til formann og hini ráðslimir. Eisini ber til at gera mun á teimum umboðunum, sum man ynskir skulu umboða gransking og teimum, sum skulu umboða vinnulig áhugamál. Samanfall kann verða millum økini, tí tað sæst at vinnan í alsamt størri mun hevur fólk í starvi, sum hava hægri akademiska útbúgving og tí hava førleikar bæði á lektarastigi og royndir úr vinnuni. Hetta er jalgongd, sum eigur at síggjast aftur í Ráðnum og sum eiga at viðvirka til, at førleikakrøv o.a. verður endurskoða við jøvnum millumbili.

Til § 9

Lýst verður alment eftir uppskotum um ráðslimir. Íblástur til hetta kemur úr donsku skipanini, tó at har verða sett rímiliga nógv krøv til tann, sum skjýtur upp. Tað er ikki ætlanin í hesi royndini. Heldur verður latið upp fyri at fólk kunnu lata inn uppskot við styttri grundgevingum, sum síðan verða viðgjørð í mun til eginleikar og førleikar.

Higartil hava stjórnarráð, Føroya Arbeidsgevarafelag og arbeidstakarafeløgini skotið upp nevndarlimir í granskingarnevndina. Mett verður, at til ber at gera bæði, tvs. bæði lýsa alment eftir umboðum til Ráðið og at heita á hesi um at skjóta upp.

Í viðgerðini av innkomnum uppskotum kann verða lagt upp fyri, at gransking, menning og nýskapan liggur hjá fleiri stjórnarráðum og at hesi í størst møguligan mun eiga at hava lut í tilnevningini. Í § 9, stk. 3 er kunngerðarheimild, har ásett kann verða, hvussu viðgerðin skal skipast, t.d. um talan skal verða um eitt slag av setanarnevnd við umboðum úr viðkomandi stjórnarráðum.

Stk. 2. Lýst skal verða alment í t.d. fjølmiðlum og á heimasíðuni hjá stjórnarráðnum. Í lýsingini skal dentur verða lagdur á at tilskila ynsktar eginleikar og førleikar, so at innkomin uppskot kunnu verða so beinrakin sum møguligt.

Tann, sum sendir inn uppskot um ráðslim, nýtist ikki at kenna CV ella leggja við aðrar umfatandi upplýsingar um persónin í uppskoti. Heldur ikki er neyðugt at fráboða viðkomandi um, at viðkomandi er í uppskoti. Hetta eru viðurskipti, sum stjórnarráðið tekur sær av í viðgerðini av innkomnum uppskotum.

Stk. 3. Av tí at ynski er, at øll kunnu senda inn uppskot og at persónur í uppskoti ikki nýtist at geva samtykki frammanundan, so verður mett skilabest at handfara innkomin uppskot í trúnaði. Tí verður skotið upp, at § 2 í lógtingslóg um innlit í fyrisingina er galdandi. Tvs. at alment innlit verður ikki latið í innkomin uppskot ella í viðgerðina av uppskotunum. Tó er notatskyldan galdandi.

Til § 10

Ráðsskeiðið verður 4 ár. Tó verður ásett í skiftisregluni, at fyrsta skeiðið skulu tveir ráðslimir verða tilnevndir í 2 ár. Hetta verður gjørt fyri at tryggja, at ikki alt ráðið verður skift út í sama umfari.

Stk. 2. Formaður og ráðslimur kann sita í ráðnum í tvey fylgjandi skeið í senn. Hesi kunnu verða tilnevnd aftur í einum seinni umfari, tá ið tey ikki hava verið ráðslimir í eitt skeið. Landsstýrismaðurin fær heimild at leingja eina tilnevning um orsök er til tað. Ein leingjan av tilnevningini skal verða í eitt avmarkað tíðarskeið, sum er longri enn tað, sum er ásett í lógini.

Stk. 3. Í kunngerð verða ásettar reglur um, nær og hvussu lýst verður eftir uppskotum, sí § 9, stk. 1. Eisini verður ásett, hvussu viðgerðin skal verða, serliga um onnur stjórnarráð luttaka í viðgerðini og

um tilnefningina av ráðslimum. Harumframt eigur at verða ásett, hvussu innkomin uppskot kunnu verða grundarlag fyri tilnefning í úrtíð.

Kapittul 3

Stuðulsskipanir

Til § 11

Ætlanin er at geva móguleika at samskipa tær stuðulsskipanir, sum veita stuðul til gransking, menning og nýskapan. Tí verður heimild til at leggja slíka stuðulsskipan til fyrisitingina, sum verður skipað sambært hesi lóg.

Talan kann vera um stuðulsskipan, sum liggur hjá øðrum stjórnarráði og málsræði hjá øðrum landsstýrismanni. At stuðulsskipan verður lögð til fyrisitingina merkir ikki, at annar landsstýrismaður gevur frá sær ræðisrættin yvir stuðulsskipanini. Heldur er ætlanin at leggja viðgerðina av málum um stuðul í fastar karmar við sambæriligari viðgerð fyri mál av sama slagi.

Stk. 2. Hvør stuðulsskipan virkar sjálvstøðugt. Tvs. at stuðulsskipanirnar ikki eru tengdar at hvørjari aðrari, men hava egið regluverk og faknevnd, sum tekur avgerð um at játta stuðul. At stuðulsskipan er sjálvstøðug gevur eisini landsstýrismanninum trygd fyri, at stuðulsskipanin liggur hjá honum. Landsstýrismaðurin, sum varðar av stuðulsskipanini setur út í kortið tey krøv, sum fylgja við játtanini og til hvørji endamál stuðulin skal brúkast. Tað sum verður felags eru tey viðurskifti, sum snúgva seg um almennu lýsingina av stuðulsmóguleikanum, oyðibløð, vegleiðing, ráðgeving og málsfyrireiking til faknevndina at taka støðu til.

At stuðulsskipanin er óheft av yvirskipaða politiska myndugleikanum vísir armslongd og veitir trygd fyri, at politiski myndugleikin ikki blandar seg í stuðulsviðgerð og -veiting.

Stk. 3. Kunngerðarheimildin skal geva tí landsstýrismanni, sum sambært málsbýtinum í landsstýrinum situr fyri stuðulsskipanini, heimild til sjálvur at áseta reglurnar um stuðulsskipan. Tað er umráðandi at avvarðandi landsstýrismaður avger endamálið við stuðlinum og tilskilar, hvussu játtanin verður útvegað. Eisini kann talan verða um serlig atlit, sum eiga at verða tikin, tá ið stuðul verður veittur og kunnu hesi verða ásett í kunngerð.

Hvør stuðulsskipan verður stýrd av faknevnd. Faknevndin eigur at verða mannað við umboðum, sum hava innlit í stuðulsoekið. Tí eigur avvarðandi landsstýrismaður at kunna áseta neyvvari um førleikar hjá hesum faknevndarlimum. At enda ásetur avvarðandi landsstýrismaður eisini tali av limum í nevndini.

Til § 12

Faknevndirnar eru sjálvstøðugar av hvørjari aðrari og yvirskipaða politiska myndugleikanum. Faknevndin hevur evstu ábyrgd fyri stuðulsskipanini, at stuðul verður játtaður samsvarandi endamálinum, at málsviðgerðin er í tráð við reglur, sum landsstýrismaðurin hevur ásett og tær felags reglur, sum eru galdandi fyri stuðulsskipanir.

Stk. 2. Faknevndin tekur endaliga avgerð í málum, sum verða lögð til nevndina, harundir um at játta stuðul. Tað merkir, at ein avgerð ikki kann verða kærð til hægri myndugleika..

Stk. 3. Ásetingin skal tryggja at nevndin hevur eitt hóskað tal av limum.

Til § 13

Eitt stýri verður sett at samskipa stuðulsskipanirnar. Stýrið skal virka fyri góðum samspæli millum fakøkini og stuðulsskipanirnar. Eisini er stýrið ovasta leiðsla hjá fyrisitingini.

Stk. 2. Stýrið skal mannast av teimum landsstýrismonnum, ið sita fyri teimum stuðulsskipanum, ið eru lagdar til fyrisitingina. Hvør landsstýrismaður velur ein lim. Talan skal ikki vera um umboð, ið viðkomandi landsstýrismaður hevur valt í faknevnd. Harumframt hevur Ráðið fyri gransking, menning og nýskapan eitt umboð í stýrinum. Stýrið skal, í minsta lagi, telja fimm limir.

Stk. 3. Neyvari reglur um virksemi o.a. hjá stýrinum verða ásettar í kunngerð.

Stk. 4. Um tað ikki ber til at manna stýrið soleiðis sum ásett í stk. 2, kann landsstýrismaðurin í granskingarmálum velja tað talið av limum, ið restar í.

Til § 14

Stýrið hevur ovastu leiðsluna og yvirskipaðu ábyrgdina av, at skipanir og fyrisiting virka samsvarandi endamálum og reglum.

Sum ovasta leiðsla er stýrið eitt nú setanarmyndugleiki hjá stjóranum fyri fyrisitingina og skal hava gott innlit í fyrisitingina. Uppgávur hjá stýrinum verða lagdar til stjóran við starvsskipanini, sum heimild er fyri í § 15.

Stk. 2. Endamálið við betri samskipan er at einshátta málsviðgerðina. Stýrið skal tryggja samskipan millum faknevndirnar fyri at náa hesum máli. Talan er um grundleggjandi og sambærliga viðgerð, sum tó skal taka hædd fyri, at málini eru ymisk, og at krøvini ikki eru eins.

Fyri at kunna miða ímóti, at eisini stuðulsskipan, sum liggur uttan fyri hesar lógarkarmar, skal hava sambærliga viðgerð, skal stýrið virka fyri samskipan og samstarvi tvørtur um fakøki og ábyrgdarøki í landsstýrinum. Við hesum verður umsøkjarin settur fyrst, eins og umdømi hjá Føroyum í mun til viðgerð av stuðulsmálum verður styrkt.

Stk. 3. Stýrið er kærummyndugleiki í teimum avgerðum, fyrisitingin tekur. Av tí at virksemið hjá fyrisitingini fyri tað mesta er ráðgevandi og samskipandi, er tað sera avmarkað, hvørjar avgerðir fyrisitingin fer at taka. Talan verður tí, í høvuðsheitum, um starvsfólkamál, t.e. um stjórin t.d. velur at siga eitt starvsfólk úr starvi.

Avgerðir, ið stýrið tekur, kunnu ikki kærast til annan fyrisitingarlígan myndugleika.

Til § 15

Sjálv fyrisitingin verður skipað sum almennur stovnur við rakstarjáttan á fíggarlóginum. Tað er eitt minsta mark fyri støddina á fyrisitingini, og tí er tað ikki nóg mikið, um fyrisitingin bert verður fíggað við gjaldinum, ið fyrisitingin fær fyri at umsita ymsu stuðulsskipanirnar, soleiðis sum ásett er í § 25.

Stuðulsskipanirnar verða lagdar í ein eksternan grunn. Grundgevingin er, at verkætlanir, ið fáa stuðul úr slíkum skipanum, oftast ganga yvir fleiri fíggarár, og at um ein verkætlan dettur niðurfyri,

kann tann fígging, ið er til avlops, játtast til aðra verkætlan heldur enn at fella aftur í landskassan. Hetta er í ein ávísan mun gjørligt í dag. Um ein verkætlan dettur niðurfyri, kann avlopsfíggingin játtast út aftur í sama ári, men fellur burtur við árslok. Við at leggja skipanirnar í ein grunn fyri seg, er hesin trupulleikin loystur.

Stk. 2. Stuðulsskipanir, ið frammanundan eru skipaðar sum eksternir grunnar kunnu leggjast til fyrisitingina at umsita, tá heimild er fyri hesum í viðkomandi lóggávu. Hesir grunnar verða ikki partur av tí eksterna grunni, sum hendan lóg skipar, men halda fram sum sjálvstøðugir eksternir grunnar.

Stk. 3. Stýrið setur í starv stjóra fyri fyrisitingina. Hetta er uppgáva, sum síðan 2001 hefur ligið hjá nevndini fyri granskingargrunnin, tá ið talan hefur verið um stjóra til Granskingarráðið. Mett verður, at hesin lestur, har setanarmyndugleikin liggur uttan fyri stjórnarráðið, er best hóskandi og tryggjar armslongd frá politiska myndugleikanum til málini.

Stk. 4. Stjórin hefur tætt samstarv við stýrið og røkir tær uppgávur, sum av stýrinum eru lagdar til stjóran við starvsskipanini. Uppgávurnar hjá stjóranum eru m.a. at stjórna skrivstovuni, at fyrireika mál til nevndirnar og at stýra fíggarviðurskiftunum í stuðulsmálum.

Stk. 5. Í starvsskipan verður neyvari nágreinað, hvørjar uppgávur liggja hjá stjóranum, og hvussu samskiptið millum stjóran og stýrið skal røkjast.

Til § 16

Fyrisitingin, sum er skrivstovan fyri stuðulsskipanirnar, hefur sum uppgávu at vegleiða og ráðgeva um móguleikar fyri at søkja um stuðul til gransking, menning og nýskapan. Uppgávan hjá fyrisitingini fevnir breiðari enn tær stuðulsskipanir, ið kunnu verða lagdar til fyrisitingina. Hugsað verður um norðurlenskar og altjóða stuðulsskipanir, sum føroyingar kunnu søkja um stuðul úr. Um onkur av hesum skipanum ikki er partur av virkseminum hjá fyrisitingini, skal fyrisitingin kunna leiðbeina og vísa móguligum umsøkjjarum til viðkomandi skrivstovu.

Ásett verður, at virkisøkið fevnir um føroyska luttøku í stuðulsgrunnum uttanlands. Hetta hefur ikki verið ásett við lóg áður. Granskingarráðið hefur higartil røkt hesar uppgávur við fulltrú frá stjórnarráðnum. Virkisøkið verður sostatt ikki beinleiðis víðkað við hesum, men tað leggur upp til samskipan, tá tað snýr seg um stuðul og annað slag av samfígging.

Vegleiðingin fevnir um alla tilgongdina frá tanka til handling. Umsóknir verða ikki skrivaðar ella tilevnaðar í fyrisitingini, men førleikin hjá starvsfólkunum eigur alsamt at verða mentur, soleiðis at ráðgivið kann verða um ætlaða innihaldið í einari umsókn, og ein lætt eftirkanning kann verða gjørd av formligu krøvunum í sambandi við umsóknina.

Fyrisitingin stendur fyri fyrireiking av málum til faknevndir, sum taka støðu til málini. Fyrisitingin ráðgevur um málsgongdina og hefur gott innlit í tey atlit, sum fara at verða tikin í hvørjum einstøkum máli.

Stk. 2. Fyrisitingin tekur sær av almenna samskiftinum. Tað veri seg, tá ið lýst verður eftir umsóknum, ella tá ið kunnað verður um, hvør hefur fingið játtað stuðul.

Eisini skal fyrisitingin síggja til, at gransking, menning og nýskapan verður miðlað á skynsaman hátt. Kunningin skal vera við til at kveikja og upplýsa alment og geva øllum innlit í virksemini innan gransking, menning og nýskapan í Føroyum.

Stk. 3. Uppgávan hjá fyrisitingini at fyrireika mál til faknevndirnar fevnir um alt frá lýsing eftir umsóknum, at taka ímóti umsóknum og fáa tær mettar av serkønum fakfólki til at bera tær fram fyri faknevndini við viðmerkingum, um neyðugt.

Kapittul 4

Stuðulsviðgerð

Til § 17

Lýst verður alment eftir umsóknum. Hetta er vanlig mannagongd, sum gevur øllum javnbjóðis kunning um møguleikan at søkja um stuðul.

Fakøkini eru fleiri, tí er mest sannlíkt, at fleiri lýsingar fara at vera gjøgnum árið og at freistir og annað verður ásett í mun til ávísa fakøkið.

Stk. 2. Kunngerðarheimild at áseta neyvari reglur í sambandi við lýsingina eftir umsóknum. Henda heimild skal tryggja, at ymsu fakøkini hava einsljóðandi reglur at ganga eftir, tá ið ætlanin er at lýsa eftir umsóknum.

Til § 18

Munur er á økjunum gransking, menning og nýskapan. Fyri at tryggja, at allar umsóknir innan antin gransking, menning ella nýskapan verða viðgjørðar út frá somu atlitum í faknevndunum, verða ásett almenn atlit, sum nevndin eigur at taka støðu til í viðgerðini.

Hetta eru eisini atlit, sum umsøkjarar eiga at hava í huga, tá ið umsóknin verður skrivað, og sum eiga at framganga í oyðublaðnum til umsóknina.

1. Tá ið talan er um ph.d.-lestur ella annan útbúgvingarstuðul í málum á økinum gransking, skal atlit takast at, at granskingarførleikin mennist.
2. Fyritreytirnar fyri at inna gransking, menning og nýskapan eru viðkomandi í øllum málum.
3. At føroysk luttøka og samstarv eru í verkætlanum er atlit, sum eigur at verða tikið, so at føroyska umhvørvið verður ment við verkætlanini.
4. Samfelagsnyttan er viðkomandi í øllum málum og kemur til sjóndar t.d. í mun til týdningin fyri Føroyar.

Til § 19

Vanlig mannagongd fyri umsóknir um stuðul er, at málið verður sent til metingar hjá óheftum metarum. Undantiknar eru umsóknir, sum eru lítlar í vavi, og har søkta stuðulsupphæddin ikki fer upp um eitt ásett mark.

Stk. 2. Hetta er partur av innanhýsis viðgerðini og verður tí ásett í kunngerð. Støða er ikki tikin til, um talan skal verða um eina ella fleiri kunngerðir. Tað kann tó verða tørvur á at hava kunngerð fyri hvørt øki sær.

Av tí at tað er so umráðandi, at landsstýrismaðurin, sum situr fyri stuðulsskipanini, skal kunna hava ávirkan á innihaldið í kunngerðini, verður henda kunngerð ásett eftir tilmæli frá landsstýrismanninum.

Kapittul 5

Almennar ásetingar

Lógin eigur at verða nýtt vegleiðandi, og tí eigur hon at fevna um tey tvørgangandi evni, sum ikki eru tikin við í lóggávuna higartil. Talan er um t.d. Open Access, infrakervi, etikk og óreiðiligheit.

Til § 20

Etikkur snýr seg m.a. um, hvussu vit fara fram í gransking, menning og nýskapan. Umstøðurnar í samfelagnum broytast skjótt og partur av etisku spurningunum, sum eru viðkomandi í hesum høpi, snúgvá seg um, hvussu vit bera okkum at í Føroyum. Við hesum verður ásett, at tað sum fer fram bæði í almennum og privatum høpi, eigur at fylgja viðurkendum etiskum normum.

Stk. 2. Kunngerðarheimild til at áseta reglur um, hvussu etiskir spurningar skulu handfarast. Talan kann verða um mannagongd ella skipan, sum kann viðgera mál um etikk. Ráðið fyri gransking, menning og nýskapan skal geva tilráðing um, hvussu slík viðgerð kann verða í Føroyum.

Grannalondini eru komin væl longri enn vit í Føroyum og hava tí skipanir, summar ásettar í lóg, sum skipa ymsu økini, so at viðgerðin av etiskum spurningum verður í mun til ávísu fakøkini. Í Føroyum virkar heilsufakøkið við ítøkiligari lóggávu, men tað er ikki neyðugt at áseta ítøkiligu viðgerðina av etiskum málum ella spurningum í lóggávu á øllum øðrum fakøkjum. Her kann verða nóg mikið við vegleiðandi reglum.

Reglurnar skulu fevna um krøv til verkætlan, sum er fíggað úr stuðulsskipan sbt. hesi lóg.

Til § 21

Óreiðiligheit er, tá ið ella um so er, at t.d. granskari av órøttum ger eftir ella stjelur tilfar frá øðrum granskara. Her er talan um brot á etisku normarnar, sum eru viðurkendar spælireglur at fylgja.

Óreiðilig vísindi snýr seg um, falsan, eftirgerð og stuldur, tá ið granskað verður. Gerðin er tilætlað ella verður gjørd við grovum ósketni, tá ið hon verður lögð til rættis, gjøgnumførd ella niðurfeld.

Framleiðsla: Ólýst dátugerð ella umbýti við íspunnar dátur.

Falsan: Óreiðilig ávirkan á granskingartilfar, útgerð ella tilgongdir umframt broyting ella burtururløga av dáta ella úrslitum, so at granskingin verður missvísandi.

Ritstuldur: Tilognan av hugskotum, tilgongdum, úrslitum, teksti ella serligum hugtøkum uttan at góðskriva røttu viðkomandi á rættvísandi hátt.

Óálítandi granskingarvenja er í lógini allýst sum:

“Brot á alment viðurkendar standardir fyri ábyrgdarfulla granskingarvenju, undir hesum standardirnar fyri danska kodeksið fyri reiðiligheit í gransking og øðrum galdandi stovnsligum nationalum og altjóða venjum og leiðreglum fyri reiðiligheit í gransking”.

Í Føroyum hava vit ikki skipan at lofta hesum spurningum, men roknast má við, at vit so ella so mugu fyrihalda okkum til spurningar av slíkum slagi. Hetta kundi hóskandi verið gjørt í kunngerð at byrja við.

Stk. 2. Fyri at tryggja, at Ráðið fyri gransking, menning og nýskapan verður ráðgevandi í øllum viðkomandi spurningum, verður heimild givin til at áseta í kunngerð reglur eftir tilmæli frá Ráðnum.

Nakrir av spurningunum, sum Ráðið eigur at hava við í tilmælinum, eru nær talan er um óreiðiliga gransking, menning ella nýskapan, nær talan kann verða um innanhýsis viðurskifti á einum stovni ella í einum virki, sum hava ávirkan á avrik, og nær talan kann verða um, at vísindaarbeiði skal rættast ella verða tikið aftur. Hetta eru mørk, sum í nógvum førum ikki ber til at seta upp í einari kunngerð. Tí verður tilmæli um handfaringina eisini at fevna um t.d. toymi/nevnd, sum kann viðgera slík mál.

Til § 22

Open Access vinnur alt størri frama. Tørvur er á, at Føroyar fyrihalda seg til og í virkseminum leggja seg eftir at liva upp til hetta altjóða rák. Granskingarnevndin hevur í 2014 samtykt, at úrslit frá gransking við stuðli úr Granskingargrunninum skulu so vítt gjørligt gevast út í Open Access. Open Access gevur einum og hvørjum móguleika at lesa og gagnnýta úrslitini úr eini granskingarverkætlan. Tørvur er á einum almennum skjali, sum vísur støðuna í Føroyum, og sum føroyingar kunnu nýta, halda seg til og vísa til í sambandi við gransking, menning og nýskapan.

Til § 23

Infrakervi í gransking, menning og nýskapan fevnir um framkomna útgerð, dátugrunnar, rannsóknarstovur o.a., sum eru neyðug fyri tilgongdina.

Sum ein liður í at stuðla og upplýsa um hetta tilfeingi í Føroyum eigur at verða miðað ímóti at skráseta tað, sum kemur undir hetta slagið av infrakervi. Hetta kann verða gjørt við t.d. at seta í verk eina skipan, har almennir stovnar og privat virkir kunnu skráseta síni amboð, royndarstovur o.a. Hetta fer at geva eina greiðari mynd av Føroyum og móguleikunum her, tá ið eftirspurningurin er eftir tí t.d. í altjóða høpi.

Til § 24

“The European Charter & Code for Researchers” er viðkomandi fyri tey, sum luttaka í altjóða verkætlanum. Henda skipan krevur, at stovnur ella fyritøka fyriheldur seg til:

- ‘the European Charter for Researchers’, sum eru meginreglur fyri leiklutir, ábyrgd og rættindi hjá granskarum og arbeiðsgevarum teirra.
- ‘the Code of Conduct for the Recruitment of Researchers’, sum eru meginreglur og krøv, sum arbeiðsgevarar og/ella stuðulsveitarar skulu fylgja, tá ið starvsfólk verða sett.

Vegleiðandi reglur fyri, hvussu ein stovnur ella eitt virki í Føroyum skal fyrihalda seg til Charter & Code, kunnu verða ásettar við heimildini.

Kapittul 6

Fíggjarviðurskifti

Til § 25

Stuðulsskipanir, ið virka sambært hesi lóg, fáa egna stuðulsjáttan á lógtingsfíggarlógini. Landsstýrismaðurin, ið varðar av ávísari stuðulsskipan, hevur ábyrgd av at fáa til vege fígging til sína stuðulsskipan.

Stk. 2. Ásetingin heimilar fyrisitingini at gera avtalu við privatar stuðlar um at skipa stuðulsskipan sbrt. hesi lóg, ið skal umsita tann stuðul, ið viðkomandi privati aktørur letur. Faknevnd verður skipað sbrt. reglunum í § 12, og stuðulsviðgerðin fer fram sbrt. reglunum í kapittul 4. Tann, ið letur stuðulin, kann ikki fáa beinleiðis ávirkan á, hvørjar umsóknir um stuðul verða játtaðar.

Stk. 3. Verður stuðulsskipan lögð til fyrisitingina at umsita, verður avtala gjørd millum fyrisitingina og tann, ið varðar av stuðulsskipanini um, hvussu umsitingarkostnaðurin skal fíggjast.

Til § 26

Bæði fyrisitingin og eksterni grunnurin skulu fylgja reglunum um almenna roknskaparhaldið.

Stk. 2. Av tí at fyrisitingin er ein almennur stovnur, fylgir hon lógtingsfíggarárinum. Eksterni grunnurin hevur roknskaparár frá 1. januar til 31. desember.

Stk. 3. Ásetingin umfatar eksterna grunnin sbrt. hesi lóg, og møguligar aðrar grunnar, ið verða lagdir til fyrisitingina. Ásett er, at roknskapurin verður grannskoðaður av góðkendum grannskoðara sbrt. reglunum í lógtingslóg nr. 45 frá 11. mai 2009 um góðkendar grannskoðarar og grannskoðanarvirkir. Grannskoðarin skal tí vera annaðhvørt skrásettur ella løggildur grannskoðari.

Stk. 4. Av tí at reglur um aðrar eksternar grunnar ofta eru ásettar í lóg frammanundan, er hugsandi, at roknskaparreglur longu eru fyri hesar grunnar. Ásetingarnar í stk. 2 og 3 eru tí ikki galdandi fyri stuðulsskipan, um roknskaparreglur fyri viðkomandi skipan eru ásettar í aðrari lóggávu.

Kapittul 7

Gildiskoma og skiftisásetingar

Lógin fær gildi 1. januar 2020, tá ið nýtt fíggarár byrjar.

Samstundis sum lógin kemur í gildi, verður sett úr gildi lóg um gransking.

Í skiftisásetingini verður støða tikin til, at tað virksemið, sum liggur hjá granskingarnevndini og skrivstovuni hjá Granskingarráðnum, verður lagt til fyrisitingina sbrt. hesi lóg. Tað merkir, at Granskingargrunnurin verður skipaður við kunngerð við heimild í lógini, og at granskingarnevndin kemur at virka sum faknevnd.

Í stk. 4 verður ásett, hvussu Ráðið fyri gransking, menning og nýskapan verður tilnevnt á fyrsta sinni. Hetta verður gjørt, so at alt Ráðið ikki situr alt ráðsskeiðið og harvið verður skift út í senn. Á henda hátt fæst framhald og samanhangur í virkinum hjá Ráðnum.

Mentamálaráðið, dagfest xx. juni 2019

Hanna Jensen
landsstýrismaður

/ Poul Geert Hansen
aðalstjóri